

Основні методичні підходи щодо розробки Стратегічного плану як частини загальної стратегії економічної політики

Розроблені методичні підходи встановлюють склад, зміст та основні методичні засади розроблення Стратегічного плану розвитку України як середньострокового документу системи стратегічного планування соціально-економічного розвитку. В роботі враховано завдання і склад цього документу у відповідності до проекту закону України «Про державне стратегічне планування». В підготовленому проекті методичних рекомендацій комплексно представлено технологію розробки «Стратегічного плану розвитку» в цілому та його окремих складових.

Разработаны методические подходы, определяющие состав, содержание и основные методические основы разработки Стратегического плана развития Украины как среднесрочного документа системы стратегического планирования социально-экономического развития. В работе учтены задачи и состав этого документа в соответствии с проектом закона Украины «О государственном стратегическом планировании». В подготовленном проекте методических рекомендаций комплексно представлена технология разработки «Стратегического плана развития» в целом и его отдельных составляющих.

Methodical approaches for composition, content and basic methodological framework for developing the Strategic Plan for the Development of Ukraine as a medium-term strategic planning document the socio-economic development. The paper addressed the problem and part of the document in accordance with the draft Law of Ukraine «On State Strategic Planning.» In the prepared draft guidelines comprehensively presented technology development, «Strategic Development Plan» as a whole and its individual components.

Постановка проблеми. Досвід розвинених країн свідчить про неможливість стабільного соціально-економічного розвитку виключно на основі ринкового саморегулювання. Сучасні соціально-економічні тенденції викликають необхідність глибокого аналізу та осмислення особливостей суспільно-економічної системи України, визначення пріоритетів розвитку та ефективних заходів досягнення цілей як складових системи середньострокового планування.

Нарощування темпів зростання вітчизняної економіки потребує стратегічного узгодження економічних інтересів власників об'єктів господарювання у середньостроковій перспективі. Формою реалізації зазначених інтересів є

Стратегічний план, а критерієм його повноти виступає ефективність стратегічного планування.

У сучасних мінливих економічних умовах посилюється залежність результативності перетворень від визначення перспективних цілей, пріоритетів та способів їх досягнення, послідовності втілення останніх, пропорцій розподілу ресурсів в економіці, динаміки її довготривалої рівноваги.

Упродовж усіх років незалежності в Україні так і не було реалізовано комплексної довгострокової стратегії розвитку країни, хоча не можна не відзначити постійні спроби розробки такого документу як з боку влади (Програма «Україна – 2010»; Послання Президента України до Верховної Ради України «Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002–2011 роки»; Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки) «Шляхом європейської інтеграції»; «Український прорив»; «Довгострокова стратегія розвитку України та пріоритети діяльності Кабінету Міністрів на 2006–2007 роки» та інші), так і з боку неурядових організацій («Концепція економічного розвитку України на 2008–2015 роки», що підготовлена фондом «Ефективне управління»; Національна стратегія розвитку «Україна–2015» та багато інших).

В усіх перелічених документах задекларовані тотожні цілі розвитку національної економіки, проте необґрунтованими є пропонувані механізми їх досягнення та майже відсутнє узгодження строків реалізації з необхідними ресурсами. Тому навіть добре розроблені документи є нежиттєздатними.

Метою статті є розробка методичного забезпечення системи стратегічних програмних документів розвитку України на середньо- і довгостроковий період з метою посилення засад стратегічного планування при формуванні економічної політики.

Виклад основного матеріалу. «Стратегічний план розвитку України на середньостроковий період» є важливою частиною загальної стратегії економічної політики, який максимально наближений до поточного стану і завдань розвитку економіки, є перехідною ланкою від поточної політики до довгострокових цілей і запланованих цільових результатів. Методичне забезпечення розробки такого документу дозволить суттєво підвищити ефективність організації розробки документів стратегічного планування соціально-економічного розвитку України.

Стратегічний план розвитку України є програмно–прогнозним документом, у якому визначаються загальний напрям, основні цілі та структурні пропорції соціально–економічного розвитку України на середньостроковий період та визначаються пріоритетні напрями політики державних органів. У стратегічному плані визначаються пріоритетні завдання центральним органам, спрямовані на реалізацію визначених завдань та заходів їх досягнення.

Стратегічний план розробляється щорічно, на трирічний період, на основі стратегічних програмних документів, державних програм, макроекономічного прогнозу, основних показників фінансової політики, лімітів видатків бюджету, аналізу виконання стратегічного плану державного органу і бюджетних програм за звітний період.

При розробці Стратегічного плану необхідно забезпечити взаємозв'язок між аналізом поточної ситуації, стратегічними напрямками, пріоритетами розвитку, цілями та очікуваними результатами та завданнями, тобто: вказати області (сфери), в яких важливо досягти покращення, для того, щоб сприяти досягненню загальнонаціональних цілей – стратегічних напрямів.

Для розробки стратегічного плану загальнонаціонального рівня рекомендується наступна структура (рис. 1).

Напрямок – це узагальнена стратегічна ціль, яка розділяється на пріоритети щодо державної політики із постановкою завдань та виділенням компонентів (як узагальнених кроків), які б забезпечували послідовність реалізації поставлених завдань.

Основні напрями політики мають формуватися за принципом програмно–цільового підходу. Кожен напрям повинен бути конкретним, працювати на досягнення мети, що поставлена перед даною сферою економіки. Напрями, що потребують значних обсягів фінансових або інвестиційних ресурсів, мають подаватися із визначенням відповідних джерел для забезпечення необхідними ресурсами.

Визначення основних напрямів економічної політики має бути коротким і комплексним, охоплювати найбільш суттєві проблеми, що мають вирішуватися у плановому періоді для забезпечення максимально ефективного розвитку економіки, відповідного покращання соціального стану в країні.

Кожен стратегічний напрям за змістом має містити:

- пріоритети;
- цілі та очікувані результати;
- завдання (за визначеними компонентами).

Основні напрями державної політики разом з основними пріоритетами можуть бути представлені у спеціальній таблиці плану, яка є об'єктом наступного моніторингу реалізації стратегічного плану.

Показники економічної діяльності за звітний та плановий періоди відображаються за формою наведеною у табл. 1.

Усі напрями, в межах яких конкретизуються найбільш масштабні загальнонаціональні пріоритети розвитку, поділяються на:

- економічні (основні цілі: розв'язання існуючих проблем, підвищення ефективності та якісних характеристик видів економічної діяльності і секторів економіки, економічних

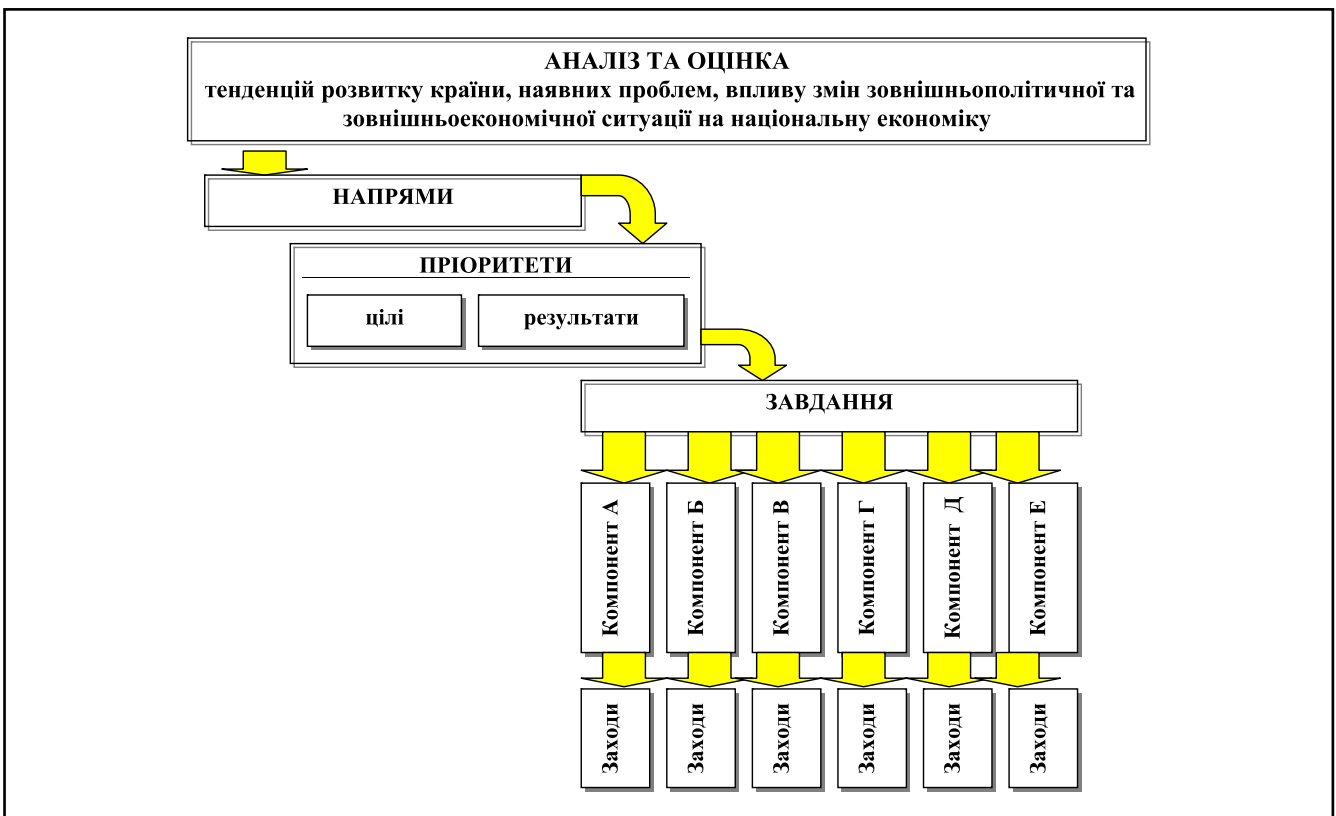

Рисунок 1. Структурна схема розробки стратегічного плану

Таблиця 1. Стратегічні напрями, пріоритети, цілі і очікувані результати діяльності (умовний приклад)

Найменування	Од. вим.	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
		Звіт						Очікуване	Плановий період			
НАПРЯМ 1. ЛЮДИНА І СТАЛИЙ РОЗВИТОК												
Пріоритет 1.1. Сучасна і якісна освіта та підготовка кадрів												
Цілі та очікувані результати:												
– чистий показник охоплення освітою у дошкільних навчальних закладах дітей 3–5 років, які проживають у міських поселеннях	%	86,9	87,2	87,3	88,0	89,0	90,0	91,0	92,0	93,0	94,0	95,0
– чистий показник охоплення освітою у дошкільних навчальних закладах дітей 3–5 років, які проживають у сільській місцевості	%	38,0	41,7	44,9	47,6	50,0	51,0	52,0	53,5	55,0	57,5	60,0
– чистий показник охоплення дітей повною загальною середньою освітою	%	99,3	99,4	99,5	99,7	99,7	99,7	99,7	99,8	99,8	99,9	99,9
– чистий показник охоплення вищою освітою осіб віком від 17 до 22 років	%	41,8	44,1	45,4	46,3	48,0	50,0	52,0	53,0	54,0	55,0	56,0
– сукупний валовий показники кількості показників, які пройшли перепідготовку та підвищили свою кваліфікацію	тис. осіб	193	193	197	292	294	295	297	303	310	315	320
– кількість загальноосвітніх навчальних закладів, які мають підключення до Інтернету	%				42,0	43,0	49,0	55,0	65,0	75,0	83,0	90,0
...												

процесів, забезпечення ресурсозбереження, створення нових виробництв, розвиток виробничої кооперації тощо);

– наукові (основні цілі: забезпечення виконання фундаментальних досліджень у сфері природничих, суспільних і технічних наук);

– науково–технічні (основні цілі: створення принципово нових та вдосконалення існуючих технологій, засобів виробництва, матеріалів, іншої наукоємної, інноваційної та конкурентоспроможної продукції);

– соціальні (основні цілі: підвищення рівня та якості життя, посилення соціального захисту населення, поліпшення умов праці, розвиток охорони здоров'я та освіти);

– національно–культурні (основні цілі: збереження національно–культурної спадщини, задоволення інтелектуальних та духовних потреб людини);

– екологічні (основні цілі: охорона навколишнього середовища, запобігання катастрофам екологічного характеру та ліквідація їх наслідків).

Для кожної з визначених напрямів розвитку необхідно навести:

- обґрунтування;
- опис цілей, які передбачається досягти за етапами;
- визначити необхідні ресурси;
- обґрунтувати тривалості досягнення;
- визначити інструменти і процедури реалізації;

– встановити систему індикаторів (критеріїв) досягнення цілі.

Виходячи із загальної спрямованості державної політики, її напрямів у різних сферах економіки та вибраного курсу розвитку країни, відображених у вказаних вище офіційних документах, визначаються пріоритети економічного і соціального розвитку, а також пріоритетні суб'єкти господарювання, яким надаватиметься державна підтримка.

В процесі диверсифікованої державної діяльності з управління економікою тією чи іншою мірою використовуються всі інструменти регулювання. При цьому ці інструменти, шляхи і методи їх застосування постійно удосконалюються у взаємозв'язку з розвитком і удосконаленням законодавства в усіх сферах економічної діяльності.

При обґрунтуванні пріоритетів слід застосовувати попередні висновки експертів – фахівців у різних сферах економіки і управління, з тим, щоб забезпечити умови для більш ефективного здійснення державної політики, використання коштів бюджету, виконання державних програм.

Стратегічний план має бути спрямованим на покращання кожної складової економіки країни і пріоритетними напрямами можуть бути:

1. Досягнення макроекономічної стабільності, створення сприятливих умов для розвитку підприємництва.
2. Становлення громадянського суспільства та підвищення ефективності діяльності органів влади.

3. Зменшення регіональних диспропорцій.
4. Забезпечення всіх складових людського розвитку.
5. Реалізація внутрішніх реформ, визначених курсом держави на європейську і євроатлантичну інтеграцію.
6. Зняття інфраструктурних обмежень.
7. Технологічне оновлення та підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, енергозбереження.
8. Забезпечення енергетичної безпеки.
9. Перехід до високоефективного агропромислового комплексу.
10. Посилення інноваційної складової розвитку шляхом створення сучасної інноваційної системи та підвищення віддачі від науково-дослідної сфери.

Досягнення стратегічних та загальних пріоритетів економічної політики повинно забезпечуватись шляхом використання економічних та правових методів управління, які обумовлюються конституційними функціями держави і мають за мету створення сприятливих умов для ефективного функціонування підприємств усіх форм власності.

Цілі розвитку – певний кінцевий (очікуваний) стан у відповідній галузі (сфері діяльності), на досягнення якого спрямована діяльність державних органів.

Стратегічні напрями сфокусовані на тих областях (сферах діяльності), де держава має найбільший вплив на вирішення відповідних проблем і охоплює більшість сфер його діяльності. При цьому стратегічні напрямки формуються виходячи з регульованих секторів економіки або сфер діяльності, зміни в яких вважаються найбільш важливими для досягнення загальнодержавних цілей та пріоритетів, а також для виконання місії державного органу та реалізації його бачення.

Цілі мають відповідати пріоритетам державної політики і сприяти досягненню (вносити внесок у досягнення) очікуваних результатів розвитку країни в плановому періоді. Сукупність цілей має охоплювати всі напрямки економічної діяльності.

Систему цілей соціально-економічного розвитку країни на середньостроковий період рекомендовано подавати у вигляді дерева цілей:

перший рівень – загальнонаціональні цілі розвитку;
 другий рівень – цілі розвитку за основними стратегічними напрямами (пріоритетними сферами), що конкретизують загальнонаціональну цілі (довгостроковий період);

третій рівень – цілі розвитку кожного окремого стратегічного напрямку (середньостроковий період).

Процедура побудови системи стратегічних цілей повинна враховувати таке:

- цілі другого рівня повинні охоплювати весь спектр напрямів діяльності держави;

- на кожному рівні декомпозиції необхідно провести перевірку цілей на несуперечливість та повноту охоплення проблеми;

- проводити декомпозицію цілей до рівня конкретних задач, пов'язаних з конкретними інструментами їх реалізації з врахуванням ресурсних обмежень;

- визначити цільові показники (індикатори досягнення поставлених цілей), на основі яких можливо провести перевірку рівня досягнення кожної з поставлених цілей;

- вибір остаточної кількості пріоритетних цілей має проводитися на основі заздалегідь сформульованого критерію.

Для кожного з рівнів цілей доцільно встановити середньострокові цільові індикатори (показники або оцінки), що характеризують ступінь досягнення загальнонаціональної цілі розвитку.

Для кожної цілі мають бути приведені очікувані результати (не більше трьох) – кількісно-вимірний показник, що характеризує ступінь досягнення стратегічної мети державного органу, кінцевий результат, на який державний орган має пряий чи непряий вплив і прагне досягти його.

Для кожного результату має бути вказаний конкретний період, в якому буде досягнуто його значення.

Цілі та очікувані результати повинні відображати поліпшення статистичних даних або індексів глобальної конкурентоспроможності.

У документі має бути наведено відповідність цілей стратегічним напрямкам держави за формою наведеною у табл. 2.

Рисунок 2. Визначення цілей економічного розвитку

Таблиця 2. Відповідність цілей стратегічним напрямам держави (умовний приклад)

Стратегічні напрями та пріоритети	Стратегічні цілі та очікувані результати	Найменування стратегічного документу, нормативного правового акту
Напрямок 3. Технологічний прорив в індустрії		
Пріоритет 3.1. Впровадження сучасних інноваційних промислових технологій
Напрямок 4. Сталий розвиток регіонів		
Пріоритет 4.1. Сталий розвиток регіонів

Завдання – шляхи досягнення поставлених цілей, включаючи зміни в державних послугах і функціональних можливостях державних органів.

Завдання визначають шляхи досягнення поставлених цілей та очікуваних результатів найбільш ефективними методами в плановому періоді. Завдання мають бути пов'язані з послугами, що надаються державою і відбивати, які потрібні ключові зміни, щоб досягти поставлених цілей. Завдання формулюються за компонентами.

Вирішення кожного завдання є необхідною умовою досягнення мети і для кожного завдання в межах визначених компонент, приводяться заходи, що можуть включати кількісно вимірні показники. Дані заходи повинні відображати прямі результати економічної діяльності. При розробці завдань визначається оптимальний набір показників за умови збереження повноти інформації та своєчасності її надання. За кожним показником доцільно вказувати значення за роками звітного і планового періодів.

Для вирішення цільових завдань передбачається здійснення комплексу заходів щодо подальшого реформування економіки у супроводі виваженого державного впливу та дотримання правонаступництва запроваджуваної в останні роки економічної політики. Державне економічне регулювання спрямовується на забезпечення економічного зростання, розвиток внутрішнього ринку, досягнення позитивних структурних зрушень в промисловості та агропромислового комплексу, активну політику енергозбереження, розвиток підприємництва, подальше проведення адміністративної реформи.

Економічні та правові методи управління економічними процесами обумовлюються конституційними функціями держави і застосовуються з метою створення сприятливих умов для ефективного функціонування підприємств усіх форм власності. Економічними засобами забезпечується дія ринкових механізмів, державне регулювання економічних процесів, пряме управління державною власністю. В сферах, які не охоплюються ринковими відносинами, але залежать від них (соціальна сфера, екологічна безпека, дотримання законодавства, використання природних ресурсів тощо), застосовуються заходи прямого державного впливу.

Досягнення поставлених завдань потребує окреслення ряду загальних компонентів економічної політики, що визначають шляхи забезпечення умов для економічного розвитку. Ці умови створюються за допомогою змін в законодавстві, бюджетного фінансування, зовнішньоекономічне співробітництво в різних сферах економіки, підвищення

якості використання наявних ресурсів праці, капіталу, природних тощо.

Кожне з завдань економічної політики охоплює ряд компонентів, які можна розглядати як напрями цієї політики в різних сферах. Для ефективного досягнення поставлених цілей та результатів завдання розподіляють на компоненти.

Виділяється шість основних компонентів:

Компонент А. – Внесення змін до нормативно-правової бази.

Компонент Б. Програмно-цільовий.

Компонент В. Посилення кадрового потенціалу та підвищення якості державних послуг.

Компонент Г. Структурно-організаційні та інформаційні заходи.

Компонент Д. Пряма бюджетна підтримка.

Компонент Е. Міжнародне співробітництво та євроінтеграція.

Досягнення необхідного ступеня реформування економіки стосується:

- структурної перебудови економіки, її відповідності головній стратегічній меті – забезпеченню економічного зростання та підвищенню добробуту суспільства;
- ступеня інституційних перетворень в економіці;
- рівня розвитку законодавчого забезпечення економічної політики.

Забезпечення ефективності використання наявних ресурсів економіки пов'язане з такими сферами, як:

- активізація інвестиційної діяльності;
- розвиток внутрішнього ринку;
- підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності;
- забезпечення соціальної злагоди, ефективного соціального захисту громадян в рамках соціально орієнтованої ринкової економіки.

Основні компоненти завдань економічної політики визначаються на основі глибокого аналізу економічної ситуації, що склалася в країні, та кон'юнктури зовнішніх ринків за попередні роки, виявлення найбільш гострих проблем, які потребують вирішення, окреслення найвагоміших факторів, що впливатимуть на досягнення поставлених цілей.

Для визначення шляхів вирішення завдань за компонентами залучається інформація з офіційних джерел. Потрібно також враховувати інші довгострокові та поточні (конкретного року) офіційні документи, що стосуються напрямів розвитку економіки, окремих її сфер і галузей.

Компоненти стосуються вирішення найважливіших проблем. Приміром, напружена ситуація з наповненням і використанням бюджету потребує заходів у рамках бюджетної і податкової політики, включаючи необхідність запровадження жорсткого режиму економії бюджетних коштів, контролю за їх використанням, обґрунтування оптимального рівня оподаткування, спроможного гармонізувати фінансову і сприяючу функції податків. З цього витікає також такий напрям державної політики, як реформування податкової системи з метою зниження податкового тягаря на виробника і забезпечення необхідного рівня надходжень до бюджету.

Моніторинг виконання стратегічного плану. Моніторинг – збір, систематизація, аналіз і узагальнення звітів та іншої інформації про хід реалізації документів стратегічного планування з метою поліпшення ходу їх реалізації для забезпечення належного та своєчасного досягнення очікуваних результатів. Моніторинг документів стратегічного планування здійснюється з урахуванням результатів моніторингу документів, за допомогою яких вони реалізуються.

Моніторинг реалізації Стратегічного плану розвитку України здійснюється уповноваженим органом виконавчої влади з питань державного стратегічного планування разом з центральними органами виконавчої влади під час підготовки Стратегічного плану розвитку України на наступний за звітним період.

При розробці стратегічного плану необхідно забезпечити отримання за ним необхідних статистичних і звітних даних. Отримання звітних даних за вибраними показниками є безперервним, забезпечується їх порівнянність за окремі періоди, а також з показниками, які використовуються у міжнародній практиці.

Якщо у представленому проекті планового документу стратегічні напрямки, цілі, завдання і показники діяльності на черговий плановий рік відрізняються від планових показників на вказаний рік, визначених у попередньому році, надаються аргументовані обґрунтування причин такого відхилення.

Для використання в цілях моніторингу звітні дані надаються не рідше рази на рік і не більш ніж через 2–3 місяці після закінчення звітного періоду. Спосіб збору та обробки вихідної інформації допускає можливість перевірки точності отриманих даних у процесі незалежного моніторингу та оцінки.

Економічна політика є стратегічною лінією дій, що проводяться урядом, конкретизуються системою заходів та їх обґрунтуванням у сфері управління економікою з метою надання визначеної спрямованості економічним процесам згідно з цілями, задачами, пріоритетами розвитку країни.

Висновки

У Стратегічному плані розвитку України відображаються результати аналізу досягнення цілей діючої стратегії розвитку України, цілі, пріоритети і індикатори для оцінювання ефективності та результативності реалізації плану, напрями

розвитку країни з конкретизацією завдань, виконавців на плановий рік та два наступні роки.

У середньостроковому плановому документі мають бути представлені завдання щодо аналізу економічної ситуації, визначення проблем, формування цілей і пріоритетів, визначення основних макроекономічних показників і пропорцій, програми державних капітальних інвестицій, завдань в сфері фінансів і бюджету, розвитку соціальної та гуманітарної сфери.

Загальна схема оцінки підсумків економічної діяльності країни включає: аналіз існуючої ситуації на початок періоду та соціально-економічний розвиток України у подальшому періоді; загальна оцінка ситуації: позитивні та негативні результати; цілі, які ставились на даний період, та стан їх досягнення; характеристика економічного розвитку: підсумки роботи за період, динаміка показників, порівняння, оцінка тенденцій, що склалися; позитивні та негативні результати; економічна ситуація в регіонах (з врахуванням результатів перевірки областей і міст робочими групами); заходи уряду (організаційні і економічні) за рік та за півріччя, їх результативність і вплив на соціально-економічний розвиток (на подолання кризових явищ в економіці); стан виконання указів та доручень Президента України, спрямованих на забезпечення фінансової стабілізації і вирішення невідкладних соціально-економічних проблем; основні невирішені проблеми і шляхи (заходи) їх розв'язання.

Основні показники розвитку відповідної галузі повинні відображати обсяги та ефективність виробництва, розвиток конкуренції, конкурентоспроможність продукції, забезпеченість сировиною та матеріалами, фінансове становище підприємств галузі, розвиток зв'язків по кооперації, ефективність системи збуту продукції, обсяги інвестицій. Акцент має бути на завданнях по інноваційному розвитку, ресурсозбереженню, продуктивності праці, впровадженню нової продукції і технологій. Всі завдання мають бути обґрунтовані бізнес-проектами і переліком інвестиційних проектів, які будуть реалізовані в галузі незалежно від форми власності підприємств галузі.

У цілому розроблені методичні підходи комплексно представляють середньостроковий компонент системи стратегічного планування, яка формується в Україні, і дають методичне підґрунтя для розробки стратегічних документів нового рівня за ресурсною обґрунтованістю, критеріями ефективності, індикаторами наближення до запланованих цілей, регулярним моніторингом результатів, відповідальністю органів влади.

Література

1. Прогнозування і розробка програм: Метод. посіб. / В.Ф. Беседін та інші; [за ред. В.Ф. Беседіна]. – К.: Наук. світ, 2000. – 468 с.
2. Економіка України: інноваційна стратегія українських реформ / Від. ред. В.Ф. Беседін, А.С. Музиченко. – К.: НДЕІ. – 2010. – 523 с.
3. Циганюк А.В. Розроблення стратегічних документів розвитку України на середньостроковий період: іноземний досвід та напрями впровадження / Економічний вісник: збірник наукових праць. Вип. 4. – Умань: ПП Жовтий, 2010. – С. 229–236.

4. Економічні тенденції. Соціально-економічний розвиток: світовий досвід, планування та прогнозування / ПРООН в Україні, Міністерство економіки України. Кол. авт.: Сітнікова Н.П., Етокова О.В., Пасічник О.В. та ін. – К.: В-во ПП «ЕКМО». – 2005. – 116 с.

5. Методичні рекомендації щодо формування регіональних стратегій розвитку: Затверджено наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції від 29.07.2002 р. №224 // zakon1.rada.gov.ua

I.C. ФОМІН,
к.е.н., Апарат Верховної Ради України

Закордонне інвестування України як засіб стимулювання експорту

Стаття спрямована на визначення шляхів вдосконалення механізмів державної політики стосовно закордонних інвестицій з України й оптимізації їх позитивного впливу на експорт національних товарів.

Статья направлена на определение путей усовершенствования механизмов государственной политики относительно зарубежных инвестиций из Украины и оптимизации их положительного влияния на экспорт национальных товаров.

The article is aimed at determination of the ways of improvement of mechanisms of the state policy regarding foreign investment from Ukraine and optimization of its positive influence on export of domestic products.

Постановка проблеми. Одним з головних завдань, що стоять перед Україною на сучасному етапі, є забезпечення нарощування національного експорту товарів, який внаслідок світової фінансово-економічної кризи скоротився з \$67,0 млрд. у 2008 році до \$39,7 млрд. у 2009 році, при паралельному поліпшенні його структури [1]. Як свідчить світовий досвід, виконанню даного завдання можуть істотно сприяти підвищення ефективності й активізація інвестування коштів з України в економіку інших держав і досягнення за рахунок цього відчутного поліпшення умов доступу національних товарів до зовнішніх ринків, задоволення потреб їх виробників у необхідних ресурсах, а також у сучасних технологіях.

Упродовж останніх років мало місце неухильне зростання обсягів прямих інвестицій з України в економіку інших країн, які становили \$175,9 та \$6223,3 млн. на кінець 2004 і 2009 років [1]. Успішно функціонує ряд українських міжнародних корпорацій, серед яких, зокрема, можна виділити «Індустріальний союз Донбасу» та «Систем Кепітал Менеджмент». Перша з двох зазначених корпорацій контролює значне коло підприємств в Україні та інших країнах, що забезпечують поставки продукції майже 3 тис. клієнтів, розташованих у різних державах світу, кількість яких перевищує 40 [2]. Друга корпорація володіє контрольними пакетами акцій більш ніж 100 підприємств, що знаходяться на українській території та за її межами [3].

Разом із тим існує необхідність забезпечення на основі наукових досліджень підвищення ефективності державної

політики щодо інвестицій з України в економіку інших країн й досягнення за рахунок цього поліпшення показників їх здійснення та зростання позитивного впливу останнього на експорт національних товарів.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питанням закордонного інвестування і його наслідків економічного характеру присвячено численні наукові публікації. Зокрема, умови й господарські результати роботи міжнародних корпорацій в африканських країнах, розташованих на південь від Сахари, аналізували F.L. Bartels, M. Eicher, C. Bachtrog, G. Reonja [4, p. 244–278]. На встановлення значення закордонних активів для експортної діяльності компаній Індонезії спрямовано дослідження, яке здійснили F. Sjöholm та S. Takii [5, p. 428–446]. Проблеми формування українських і російських міжнародних корпорацій, державної політики щодо цих структур, їх впливу на експорт та взагалі господарство України і Росії розглянуто у працях О.К. Малютіна [6, с. 107–113], М. Рижкова, О. Скалацької [7, с. 19–25], О.В. Березного [8, с. 32–43], Б. Хейфеца [9, с. 76–91].

Однак у науковій літературі нерозробленим залишається певний ряд рекомендацій, за рахунок використання яких можна було б забезпечити вдосконалення механізмів регулювання державою українських інвестицій за кордон й поліпшення їх результатів для експортного сектору національної економіки. Йдеться про механізми, пов'язані із закордонним інвестуванням державою коштів, інформаційним забезпеченням осіб, що беруть участь у здійсненні й регулюванні інвестицій з України до інших країн, економічною, методологічною, консалтинговою, дипломатичною, договірною-правовою підтримкою українських міжнародних корпорацій. Всебічному аналізу і пошуку шляхів врегулювання цих проблематичних питань присвячена дана стаття.

Метою статті є розробка науково обґрунтованих пропозицій щодо забезпечення підвищення досконалості механізмів державної політики стосовно закордонних інвестицій з України й оптимізації їх позитивного впливу на експорт національних товарів.

Виклад основного матеріалу. Державі необхідно забезпечити наявність у інвесторів з України можливості одержувати чітку й достовірну інформацію щодо правової бази інших